

แนวโน้มและองค์ประกอบของคุณลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ ในประเทศไทย

Trends and Compositions of Agri-tainment Characteristics in Thailand

วันที่รับบทความ: 10 มิ.ย. 68

วันที่แก้ไขบทความ:

ครั้งที่ 1 : 25 ก.ค. 68

ครั้งที่ 2 : 7 ส.ค. 68

วันที่ตอบรับ: 22 ส.ค. 68

ณฐมน สังวาลย์^{*}

Nathamon Sangwan^{}*

สันติธร ภูริภักดี^{**}

Santidhorn Pooripakdee^{**}

เกศศิริ เจริญวิศาล^{***}

Kerdsiri Jaroenwisat^{***}

^{*} ศศ.ม. (การจัดการโรงแรมและท่องเที่ยว) มหาวิทยาลัยนเรศวร (2556) ปัจจุบันเป็นนักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชา การจัดการการท่องเที่ยว โรงแรม และอีเวนต์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขต เพชรบุรี

^{*} M.B.A (Hotel and Tourism Management), Naresuan University (2013). Currently, as Ph.D. Candidate, Tourism Hotel and Event Management, Faculty of Management Science, Silpakorn University, Petchaburi IT Campus

^{**} Ph.D. (Strategic Marketing) มหาวิทยาลัยกรุงเทพและมหาวิทยาลัยเนแบรสกา (2545) ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว โรงแรม และอีเวนต์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตเพชรบุรี

^{**} Ph.D. (Strategic Marketing), Bangkok University & University of Nebraska, Lincoln USA (Collaborative Program) (2002). Currently, as Assistant Professor in Tourism, Hotel and Event Management, Faculty of Management Science, Silpakorn University, Petchaburi IT Campus

^{***} ป.ร.ด. (พัฒนาการท่องเที่ยว) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (2552) ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว โรงแรม และอีเวนต์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตเพชรบุรี

^{***} Ph.D. (Tourism Development), Maejo University (2009). Currently, as Assistant Professor in Tourism, Hotel and Event Management, Faculty of Management Science, Silpakorn University, Petchaburi IT Campus

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวโน้มของรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย 2) เพื่อสร้างทฤษฎีฐานรากเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณลักษณะการท่องเที่ยวเกษตรที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิทยาการสร้างทฤษฎีฐานราก เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่มีรากฐานมาจากข้อมูลเชิงประจักษ์ผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ตัวแทนเกษตรกร ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตร การท่องเที่ยวเชิงเกษตร อาหาร การเพาะปลูก การออกแบบและสร้างสรรค์ และการรับรองมาตรฐานด้านเกษตรอินทรีย์ รวม 20 คน โดยผ่านการตรวจสอบแบบสามเส้าจากข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมที่แตกต่างกัน ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผลการศึกษานำเสนอคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเกษตรที่ได้รับความนิยมที่สำคัญ 5 มิติในไทย ได้แก่ 1) มิติการเกษตรเชิงนิเวศวัฒนธรรม 2) มิติประสบการณ์สุนทรีย์เกษตรเชิงสร้างสรรค์ 3) มิติด้านการบริหารจัดการแบบองค์รวม 4) มิติการมีส่วนร่วมของชุมชนและกระจายผลประโยชน์และ 5) มิติการสร้างคุณค่าการท่องเที่ยวเกษตรและมูลค่าเพิ่ม ทั้งนี้สามารถสรุปความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีระหว่างมิติได้ดังนี้ ความสัมพันธ์แบบพึ่งพากัน ความสัมพันธ์แบบวงจร และความสัมพันธ์เชิงลำดับ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรที่ได้รับความนิยมอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: แนวโน้ม คุณลักษณะการท่องเที่ยวเกษตรที่ได้รับความนิยม องค์ประกอบของคุณลักษณะการท่องเที่ยวเกษตรที่ได้รับความนิยม วิธีวิทยาการสร้างทฤษฎีฐานราก

Abstract

This research aimed to 1) study the trends of Agri-tainment tourism patterns in Thailand and 2) study the components of Agri-tainment characteristics in Thailand. This qualitative research used grounded theory methodology to obtain findings based on empirical data through in-depth

interviews. It consists of 20 key informants of farmers, experts in agriculture, agritourism, food, cultivation, design and creation, and organic agricultural certification. The data were triangulated from different literature reviews, in-depth interviews, and participant observations. The results of the study presented theoretical concepts that explain the characteristics of Agri-tainment tourism in 5 important dimensions in the context of Thailand: 1) eco-cultural and Agricultural dimensions, 2) creative agri- aesthetics experiences, 3) holistic management dimensions, 4) community participation and benefit sharing dimensions, and 5) value creation and value added dimensions, which can be used as a basis for the sustainable development and enhancement of this type of tourism.

Keywords: Trends, Agri-tainment Characteristics, Compositions of Agri-tainment Characteristics, Grounded Theory Methodology

บทนำ

ประเทศไทยมีพื้นที่ประเทศ 320,696 ล้านไร่ และมีจำนวนพื้นที่เกษตรถึง 149.25 ล้านไร่ (Office of Agricultural Economics, 2020) เป็นพื้นที่เกือบครึ่งประเทศที่มีการเกษตรและเป็นจุดแข็งของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ภาคเกษตรกลับมีสัดส่วนในมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น มีอัตราการเติบโตช้าและประปรายมากกว่าภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ นอกจากนี้ยังเติบโตในอัตราที่ช้ากว่าประเทศผู้ผลิตสินค้าเกษตรชั้นนำของโลก รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียหลายประเทศ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ภาคเกษตรไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่สำคัญ การลดลงของการใช้แรงงานที่ถูกทดแทนด้วยเครื่องจักรกลและเทคโนโลยีสมัยใหม่ รูปแบบการเติบโตของภาคเกษตรได้เปลี่ยนจากการขยายตัวเชิงปริมาณ เช่น การขยายพื้นที่เพาะปลูกและปัจจัยการผลิตที่เพิ่มมากขึ้น เป็นการเติบโตที่มาจากคุณภาพ โดยพัฒนาแหล่งทำการเกษตรเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงพื้นที่ (Kapiyarat, 2021) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เจ้าของสวนจัดเตรียมไว้สำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อเข้าชมสวนผลไม้ พร้อมบริการที่พัก กิจกรรม สถานที่ถ่ายรูปและความบันเทิงต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมาย

ของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อให้ลูกค้าที่สนใจได้สัมผัสกับธรรมชาติ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม ในชนบท ผ่านกิจกรรมนันทนาการและการเรียนรู้ต่าง ๆ ไม่เพียงแต่ช่วยให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้น แต่ยังสร้างอาชีพให้กับชาวบ้านหรือเกษตรกรในท้องถิ่นที่มีความสนใจอีกด้วย (Prasitsangthong, Submahachok, & Seisawatwanit, 2022)

รูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ (Agri-tainment) กลายเป็นทางเลือกใหม่ที่นักศึกษา และสอดคล้องกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เป็นการตอบสนองต่อการด้านความปลอดภัยและสุขอนามัยของนักท่องเที่ยว ความต้องการสัมผัสประสบการณ์ที่มีความหมายและมีคุณค่า ทั้งนี้ เกษตรกรได้สร้างคำศัพท์ใหม่ ๆ เพื่อแสดงถึงความต้องการขยายขอบเขตจากการปลูกและขายผลผลิตทางการเกษตร กล่าวคือ “การท่องเที่ยวเชิงเกษตร” หมายถึงกิจกรรมแรก ๆ ที่เกษตรกรจัดทำขึ้น เช่น การเก็บผลไม้และผักด้วยตัวเอง การเยี่ยมชมสวนสัตว์ และการนั่งรถม้า แนวคิดที่เกี่ยวข้องคือ “ความบันเทิงเชิงเกษตร หรือ Agri-tainment การผสมคำระหว่าง Agricultural และ Entertainment” ซึ่งการพยายามขยายความคำนี้โดยเพิ่มสิ่งดึงดูดต่าง ๆ ที่น่าสนใจ เช่น พื้นที่เล่นสำหรับเด็ก ฟาร์มการเรียนรู้เชิงการศึกษา และเขาวงกตข้าวโพดที่ซับซ้อน สิ่งดึงดูดใหม่เหล่านี้อาจสร้างรายได้หลักให้กับฟาร์มได้ เช่น โรงกลั่นไวน์ได้พัฒนาจากการผลิตไวน์มาเป็นจุดหมายปลายทางยอดนิยมสำหรับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้เกษตรกรต่างกำลังมองหาประโยชน์และความทรงจำที่ไม่สามารถจับต้องได้มากขึ้น (Mitchell, Damonte, & Domke-Damonte, 2007) ปัจจุบันตลาดของการเกษตรมีการแข่งขันทั่วโลก รวมถึงการเพิ่มประสิทธิภาพ และภัยแล้งตามฤดูกาลเป็นแรงกระตุ้นให้เกษตรกรแสวงหาวิธีใหม่เพื่อสร้างรายได้ สนับสนุนการดำเนินธุรกิจของตนเอง ในขณะที่การขยายฟาร์มอาจช่วยให้เกษตรกรสามารถดำรงอยู่บนผืนดินของตนและรักษาวิถีชีวิต นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอแนวคิดการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์นี้มาประยุกต์ใช้เพื่อมุ่งชมเชยรายได้จากการทำเกษตรที่ลดลง (Blevins, 2003; Mitchell et al., 2007) จากแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเริ่มได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางหลังจากสถานการณ์โควิด-19 โดยเฉพาะในบริบทของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน จากงานวิจัยของ Sangnak, Poo-Udom, Tamnanwan, Kongduang, and Chanthothai (2025) ชี้ให้เห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรปัจจุบันได้นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ มาใช้ เช่น การเกษตรอัจฉริยะ (Smart Farming) ระบบไฮโดรโปนิคส์ซึ่งสร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่และ

มีคุณค่าให้แก่นักท่องเที่ยว ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น ในขณะเดียวกัน งานของ Duhamel, Pathak, Chen, and Thammachote (2024) ได้ศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในไทยผ่านวิธีวิจัยแบบผสมผสาน พบว่า ท่ามกลางการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการ ความสามารถในการเล่าเรื่องของผลิตภัณฑ์ การใช้สื่อออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์ส่งผลต่อการรับรู้ของนักท่องเที่ยวและความยั่งยืน อีกด้านหนึ่ง Sawagvudcharee (2024) เสนอแนวทางการสร้างแบรนด์ท้องถิ่นให้กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยใช้กลยุทธ์ Integrated Marketing Communication (IMC) และแบบจำลอง archetype ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น ความโดดเด่นของผลไม้ วัฒนธรรมพื้นถิ่น และสิ่งแวดล้อมช่วยสร้างภาพจำและความผูกพันทางอารมณ์กับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้เมื่อพิจารณาร่วมกัน พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชนในด้านการวางแผน และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระดับฐานรากได้อย่างยั่งยืน (Sangnak et al., 2025; Duhamel et al., 2024; Sawagvudcharee, 2024) ทั้งนี้ยังมีแนวคิดที่น่าสนใจอีกคือ Amloy, Tongkumchum, Aroonmanakun, and Chansangar (2024) ศึกษาชุมชนเกษตรกรรายย่อยในเขตสงวนชีวมณฑลคอยเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แนวคิด agroecology ผสมกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทำให้ชุมชนแสดงความสามารถในการปรับตัวได้ดี โดยเฉพาะเมื่อได้รับการยอมรับภายใต้ UNESCO biosphere reserve สร้างเครือข่ายความร่วมมือและเสริมพลังสมรรถนะชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีแนวโน้มมีความสำคัญต่อประเทศไทย แต่ขาดการศึกษาที่เป็นรูปธรรม แม้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ แต่การศึกษาเฉพาะด้านการท่องเที่ยวที่รวมกิจกรรมเกษตรมีทั้งในส่วนของผู้ให้บริการยังมีจำนวนจำกัด และขาดการสำรวจอย่างละเอียด แม้จะมีการพูดถึงเทคโนโลยี (smart farming) การบริหารจัดการ กลยุทธ์การตลาด และการสร้างแบรนด์ในเชิงชุมชน แต่ยังขาดการศึกษาเชิงลึกการท่องเที่ยวเกษตรในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร+นันทนาการ (Agriculture + Entertainment) เป็นการท่องเที่ยวที่รวมกิจกรรมการเกษตรเข้ากับความบันเทิง เช่น การเก็บผลไม้ด้วยตัวเอง การเล่นเกมในฟาร์ม การแสดงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร และกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนุกสนาน เหมาะสำหรับครอบครัวและกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ แม้ว่าการท่องเที่ยว

เชิงเกษตรในประเทศไทยเริ่มพัฒนาด้านประสบการณ์ แต่ด้านการออกแบบกิจกรรมในลักษณะการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ยังเป็นระบบยังมีข้อจำกัด ในด้านการวางแผน การออกแบบกิจกรรม นันทนาการ และการประเมินผลกระทบต่อชุมชนและนักท่องเที่ยว การขาดโอกาสในการยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเกษตรให้สามารถแข่งขันในระดับสากล ดังนั้น การศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ในบริบทของประเทศไทย จึงมีความสำคัญเพื่อออกแบบกิจกรรมการเกษตรที่ให้ความรู้ ความสนุกสนาน และการมีส่วนร่วม สามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ พร้อมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกรและนักท่องเที่ยวในด้านอารมณ์และประสบการณ์ได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ พฤติกรรมนักท่องเที่ยวยังให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม กิจกรรมมักถูกออกแบบมาเพื่อเหมาะกับการท่องเที่ยวแบบครอบครัวหรือกลุ่ม และตอบสนองต่อพฤติกรรมการถ่ายภาพและการแชร์ประสบการณ์ผ่านโซเชียลมีเดีย ทำให้การท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์เป็นทางเลือกที่ครบถ้วนเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในด้านความรู้ ความสุข และการเชื่อมโยงกับธรรมชาติอย่างลงตัว (Srithongyin, Rattanasakul, & Srisuk, 2024; Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization, 2016) จึงนำมาสู่คำถามวิจัยที่ว่า แนวโน้มและองค์ประกอบของคุณลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์เป็นอย่างไร และข้อสรุปเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณลักษณะการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ในประเทศไทยเป็นอย่างไร และมีความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีในแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบใดบ้าง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวโน้มของรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ในประเทศไทย
2. เพื่อสร้างทฤษฎีฐานรากเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณลักษณะการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ในประเทศไทย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวโน้มและองค์ประกอบของคุณลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ในประเทศไทย มีการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์

ความหมายและพัฒนาการของแนวคิดการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์

Agri-tainment เป็นการรวมกันของคำว่า “Agriculture” (เกษตรกรรม) และ “Entertainment” (ความบันเทิง) หมายถึง กิจกรรมที่ผสมผสานระหว่างการเกษตรกับกิจกรรมเชิงนันทนาการหรือการท่องเที่ยว เช่น การเก็บผลไม้, ชมฟาร์มสัตว์, การทำอาหารท้องถิ่น, ตลาดเกษตร และการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนเกษตรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในชนบทที่ผสมผสานการผลิตทางการเกษตรเข้ากับประสบการณ์พักผ่อนหย่อนใจหรือการศึกษาสำหรับผู้มาเยี่ยมชม (Mitchell & Turner, 2010; Barbieri, 2013) Mitchell and Turner (2010) ได้ให้ความหมาย Agri-tainment ว่า การผสมผสานระหว่างการเกษตรและความบันเทิง เพื่อสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและยั่งยืน โดยเฉพาะพื้นที่ชนบทที่มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่โดดเด่นและยังเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์ของเกษตรกรเพื่อสร้างรายได้เสริมจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและยั่งยืน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่โดดเด่น (Penn State Extension, n.d.) เป็นแนวคิดที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์โอกาสทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนชนบท โดยการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมและสัมผัสถึงวิถีชีวิตที่ไม่เหมือนใคร กิจกรรมที่มักถูกจัดขึ้นในบริบทนี้ เสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการเกษตรและการอนุรักษ์ธรรมชาติให้กับผู้เข้าชมทุกวัย โดย Barbieri and Mahoney (2009) เสนอว่าแนวทางนี้มีบทบาทสำคัญในการกระจายความเสี่ยงทางเศรษฐกิจในภาคเกษตรกรรม

การพัฒนาแนวคิดการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์

การพัฒนาแนวคิดการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ เกิดขึ้นในประเทศตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกาและแคนาดา เพื่อเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรในช่วงที่ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ และถูกพัฒนาให้เป็นกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในระดับชุมชนและเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจท้องถิ่นการเพิ่มขึ้นของการเกษตรเพื่อความบันเทิงสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มระดับโลกที่มุ่งสู่การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์และยั่งยืนที่เชื่อมโยงผู้คนเข้ากับชีวิตชนบท (Che, Veeck, & Veeck, 2005) ในประเทศไทย แนวคิดนี้เริ่มได้รับความสนใจมากขึ้น มีการนำไปประยุกต์ใช้ในหลายพื้นที่ที่มีความพร้อมทางทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากช่วยสร้างรายได้เสริมให้กับ

ชุมชน ยังมีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ การเกษตรเพื่อความบันเทิงกลายเป็นสะพานเชื่อมระหว่างคนเมืองกับวิถีชีวิตชนบท อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจและการยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ แนวคิดการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์จึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการพัฒนาอย่างยั่งยืน สร้างคุณค่าให้กับทั้งชุมชนและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชม

ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ต่อชุมชน ในด้านเศรษฐกิจช่วยเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรและชุมชน โดยการเปิดพื้นที่เกษตรเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเก็บเกี่ยวผลไม้ การเรียนรู้การเพาะปลูก กิจกรรมเหล่านี้ช่วยกระจายรายได้สู่ชนบทและลดการพึ่งพาการผลิตเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว (Schilling, Attavanich, & Jin, 2012; Tew & Barbieri, 2012) ด้านสังคม กิจกรรมการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ยังเสริมสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและอัตลักษณ์ชุมชน เช่น การสาธิตการทำอาหารพื้นบ้าน การจัดแสดงวัฒนธรรม และการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติของพื้นที่ ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนและการถ่ายทอดความรู้ระหว่างรุ่น (Barbieri & Mshenga, 2008; Flanagan, Blackstock, & Hunter, 2015) ด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์สนับสนุนแนวคิดการเกษตรยั่งยืน ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการหันมาใช้วิธีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Veeck, Che, & Veeck, 2006; Su, Wall, Wang, & Jin, 2020)

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์คือการผสมผสานระหว่างเกษตรและความบันเทิง เพื่อสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่าในพื้นที่ชนบท โดยให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเกษตร เช่น การเก็บเกี่ยว การแกะผลไม้ และการปลูกข้าว พร้อมเสียงเพลงพื้นบ้าน เพื่อสร้างความผูกพันกับวิถีชีวิตและธรรมชาติ นอกจากนี้ยังส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและสร้างความเข้าใจระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว

ทฤษฎีเศรษฐกิจฐานราก

แนวคิดเศรษฐกิจฐานราก (Grassroots Economic Development) เน้นการพัฒนาชุมชน โดยให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชน (Pretty, 1995) โดยการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ช่วยลดการพึ่งพาภายนอกและเพิ่มความสามารถในการพึ่งพาตนเอง (Kretzmann &

McKnight, 1993) นอกจากนี้ การสร้างและเสริมสร้างสถาบันในชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพชุมชน (Flora & Flora, 2008) การพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงต้องครอบคลุมทั้งมิติด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ (Sachs, 2015) รวมถึงการส่งเสริมความสามารถของชุมชนในการจัดการตนเองเพื่อความมั่นคงในระยะยาว (Chambers, 1997) นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากยังส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและการแลกเปลี่ยนความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนต่าง ๆ สามารถช่วยเพิ่มพูนศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ ทั้งยังช่วยสร้างความเข้มแข็งในการเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่ประสบความสำเร็จ นำไปสู่การฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ ช่วยให้ชุมชนมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจนและสามารถใช้เป็นจุดขายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สรุปว่า ทฤษฎีเศรษฐกิจฐานรากมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจจากภายในชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นและทรัพยากรที่มีอยู่ สร้างสถาบันในชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืน ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจในหลายบริบท รวมถึงในประเทศไทย เพื่อสร้างสังคมที่เข้มแข็งและเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างอนาคตที่ดีขึ้นสำหรับชุมชน

ทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

ทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์มุ่งเน้นที่การสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายและมีคุณค่าสำหรับนักท่องเที่ยวมากกว่าการเน้นแค่การเยี่ยมชมสถานที่หรือกิจกรรมเพียงอย่างเดียว (Pine & Gilmore, 1999) โดยประสบการณ์ที่ดีจะเชื่อมโยงความรู้สึก อารมณ์ และความทรงจำของนักท่องเที่ยวเข้ากับสิ่งที่ได้สัมผัสในระหว่างการเดินทาง (Csikszentmihalyi, 1990) ช่วยสร้างความประทับใจและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่พื้นที่ท่องเที่ยว (Tussyadiah, 2014) ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมหรือสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ (MacCannell, 1976) สร้างประสบการณ์ที่มีความเฉพาะตัว (Authentic Experience) และเชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่น ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนทางการท่องเที่ยว ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์จึงเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการ

สร้างคามพึงพอใจและความทรงจำที่ดีแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนและสิ่งแวดล้อม (Oh, Fiore, & Jeoung, 2007) ยังต้องคำนึงถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการสร้างประสบการณ์ที่แท้จริงและมีคุณค่าสำหรับนักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการออกแบบและนำเสนอประสบการณ์ท่องเที่ยวช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและทรัพยากรท้องถิ่น อีกทั้งยังสนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมให้คงอยู่

สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเกษตรมีนัยเป็นการผสมผสานการเกษตรและการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ มุ่งสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่า โดยเชื่อมโยงอารมณ์ของนักท่องเที่ยวกับการเดินทาง ช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมความยั่งยืนในการท่องเที่ยวผ่านการเรียนรู้วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาควรสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน ผู้ประกอบการ และภาครัฐเพื่อประสบการณ์ที่แท้จริง

ระเบียบวิธีการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวทางการวิเคราะห์ทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) มาประยุกต์ใช้ โดยเน้นการสร้างองค์ความรู้หรือโน้ตค้นใหม่ๆ จากข้อมูลที่ได้จากภาคสนามโดยตรง มากกว่าการอ้างอิงจากทฤษฎีหรือแนวคิดที่มีอยู่ก่อน โดยเริ่มต้นจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลากหลาย เช่น ตัวแทนเกษตรกร ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตร ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านอาหาร ด้านการเพาะปลูก ด้านการออกแบบและสร้างสรรค์ และด้านการรับรองมาตรฐาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงกับรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรมีนัยในบริบทของประเทศไทย ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตภาคสนามได้รับการถอดรหัสและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการรหัสเปิด (Open Coding) เพื่อแยกแยะแนวคิดย่อย จากนั้นทำการจัดกลุ่มแนวคิดที่สัมพันธ์กันผ่านการรหัสแกน (Axial Coding) และวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเหล่านั้น สุดท้ายผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดหลัก (Selective Coding) เพื่อสร้างเป็นแบบจำลองหรือชุดองค์ประกอบของคุณลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรมีนัยที่มีรากฐานจากประสบการณ์และมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่จริง โดยแนวคิดที่เกิดขึ้น เช่น การเกษตรเชิงนิเวศวัฒนธรรม ประสบการณ์สุนทรียเกษตรเชิงสร้างสรรค์

การบริหารจัดการแบบองค์รวม การมีส่วนร่วมของชุมชนและกระจายผลประโยชน์ และการสร้างคุณค่าการท่องเที่ยวเกษตรและมูลค่าเพิ่ม สะท้อนภาพรวมของปรากฏการณ์ตามที่ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ และให้ความหมาย การใช้ทฤษฎีฐานรากในงานวิจัยนี้จึงทำให้ได้องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากบริบทจริง มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น

ผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In -depth interview) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) และการวิเคราะห์เอกสาร (Document analysis) โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (Patton, 1999) คือ ตัวแทนเกษตรกร ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตร ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านอาหาร ด้านการเพาะปลูก ด้านการออกแบบและสร้างสรรค์ และด้านการรับรองมาตรฐาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 5 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) เจ้าของกิจการท่องเที่ยวเกษตร 5 คน 2) นักวิชาการทางการท่องเที่ยวและการเกษตร 5 คน 3) ตัวแทนจากกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ PGS 2 คน 4) ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง 5 คน และ 5) ตัวแทนจากสมาคมคอกุเทศก์ 3 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน รวมทั้งสังเกตการณ์ภาคสนามในแหล่งท่องเที่ยวเกษตร 6 แห่งทั่วประเทศไทย

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการวิจัย

ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการจัดเก็บข้อมูล โดยอ้างอิงจากแมคคินิลแลนด์ (Macmillan, 1971) แสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย ประกอบด้วย ตัวแทนเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตร การท่องเที่ยวเชิงเกษตร อาหาร การเพาะปลูก การออกแบบและสร้างสรรค์ และการรับรองมาตรฐานด้านเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งหมด 20 คน

เครื่องมือวิจัย

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างปลายเปิด นอกจากนี้ยังมีการใช้แบบบันทึกการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การบันทึกเสียง และการบันทึกด้วยการเขียน เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องและสามารถตีความหมายได้อย่างถูกต้อง (Buaraphan, 2011)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบการประยุกต์การสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลแก่นสาร (Thematic Analysis) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในภาคสนามมุ่งค้นหาประเด็นสำคัญด้วยกระบวนการ

รหัสเปิด (Open Coding) เพื่อแยกแยะแนวคิดย่อย จากนั้นทำการจัดกลุ่มแนวคิดที่สัมพันธ์กันผ่าน การรหัสแกน (Axial Coding) และวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเหล่านั้น สุดท้าย ผู้วิจัยได้ตั้งรหัสแนวคิดหลัก (Selective Coding) เพื่อสร้างเป็นแบบจำลองหรือชุดองค์ประกอบ ของคุณลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรที่มรดกฐานจากประสบการณ์และมุมมองของ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่จริง โดยบางข้อคำถามจะมีการเก็บข้อมูลใหม่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนกว่าจะ ได้สมมติฐานหรือทฤษฎีที่สร้างขึ้นจะถึงจุดอิ่มตัว (Theoretical Saturation) ต่อมาผู้วิจัยสังเคราะห์ และจำลองข้อสรุปเชิงทฤษฎีในรูปแบบของภาพจำลองทางความคิด (Conceptual Model) (Taweephol, 2017) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาความสอดคล้องกับหลักการของ Macmillan (1971) ได้นำเสนอว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวนตั้งแต่ 17-21 คนขึ้นไป เป็นระดับที่ให้ผลอัตราการลดลงของความ คลาดเคลื่อน (Error) คงที่ที่ระดับ 0.02 สรุปได้ว่า ปริมาณจำนวนผู้ให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลโดยอาศัยเทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ด้านข้อมูล (Data Triangulation) Marlina, Purwaningsih, Siagian and Hakim (2024) อธิบายว่าการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูลเป็นกระบวนการที่ใช้ในการยืนยันว่าข้อมูลที่เก็บ รวบรวมมีความถูกต้องและสามารถเชื่อถือได้ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ช่วงเวลา และบริบททางภูมิศาสตร์ พบว่า ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่แตกต่างกัน ตัวแทนเกษตรกร ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตร ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านอาหาร ด้านการ เพาะปลูก ด้านการออกแบบและสร้างสรรค์ และด้านการรับรองมาตรฐาน ต่างให้ข้อมูลที่มีความ สอดคล้องกันประเด็นคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเกษตรที่มรดกฐานข้อมูลที่ได้จากช่วงเวลา ในการเก็บข้อมูลที่แตกต่างกัน ยังสะท้อนถึงความมั่นคงของแนวคิดเรื่ององค์ประกอบหลักของ การท่องเที่ยวเกษตรที่มรดกฐาน ซึ่งไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาล บริบททางภูมิศาสตร์ ผู้วิจัยเก็บ ข้อมูลจากพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันทางด้านภูมิประเทศและวัฒนธรรม ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าแม้องค์ประกอบบางประการจะมีลักษณะเฉพาะตามบริบทของแต่ละ พื้นที่ แต่ก็ไม่ได้ส่งผลต่อแก่นขององค์ประกอบหลักโดยรวม ตรงกันข้าม ความหลากหลายเหล่านี้ กลับช่วยเสริมให้รูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรที่มรดกฐานมีมิติที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การตรวจสอบแบบสาม เสาด้านข้อมูลช่วยยืนยันความน่าเชื่อถือของผลการศึกษาได้อย่างชัดเจน และสะท้อนให้เห็นว่า

องค์ประกอบของคุณลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรที่นรมย์ในประเทศไทยมีพื้นฐานที่มั่นคง
ทั้งในแง่เนื้อหา

การรับรองจริยธรรมการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยศิลปากร REC 68.0404-066-2929 หมายเลขใบรับรอง COA 68.0529.029

ผลการวิจัย

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถสรุปผลแนวโน้มและองค์ประกอบของ
คุณลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรที่นรมย์ในประเทศไทย แสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลัก
ในตารางที่ 1 มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 รายละเอียดผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก

ลำดับ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	นามสมมติ
1	นักวิชาการทางการท่องเที่ยวมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1
2	นักวิชาการทางการท่องเที่ยวมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2
3	เจ้าของสวนโกโก้ บุษราคัม โคแลต จังหวัดเชียงราย	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3
4	นักวิชาการทางการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4
5	นักวิชาการเกษตร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5
6	เจ้าของและผู้จัดการ Horizon Village จังหวัดเชียงใหม่	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6
7	เจ้าของสวนอินทผลัม STA DATE PALM และเกษตรอินทรีย์ จังหวัดร้อยเอ็ด	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7
8	เจ้าของสวนทุเรียนจุฑาหวดี จังหวัดชุมพร	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8
9	นักวิชาการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9
10	นักวิชาการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยนเรศวร	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10

ลำดับ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	นามสมมติ
11	นักวิชาการเกษตร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11
12	ตัวแทนสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ PGS ภาคเหนือ	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12
13	ตัวแทนสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ PGS ภาคใต้	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13
14	ตัวแทนสมาชิกสมาคมผักปลอดสารพิษเชียงราย	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14
15	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 15
16	ตัวแทนสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16
17	ประธานสมาคมผักปลอดสารพิษเชียงราย	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 17
18	ผู้จัดการ ไร่รื่นรมย์ เกษตรอินทรีย์และฟาร์มสเตย์ เชียงราย	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18
19	Research and Development ไร่รื่นรมย์ เกษตรอินทรีย์และฟาร์มสเตย์ เชียงราย	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 19
20	เจ้าหน้าที่สำนักงานพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 20

ที่มา: การสังเคราะห์ข้อมูลจากการจัดลำดับผู้ให้ข้อมูลหลักของผู้วิจัย

1. แนวโน้มของรูปแบบการท่องเที่ยวรื่นรมย์ในประเทศไทย ผลการศึกษา พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกำลังได้รับความนิยม โดยเน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและการเกษตรอินทรีย์ จังหวัดรองเช่น เชียงราย น่าน นครพนม และ

ชุมพร จึงคือนักท่องเที่ยวที่ต้องการประสบการณ์ใกล้ชิดธรรมชาติ การท่องเที่ยวนี้ช่วยกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจองและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มโอกาสเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและสนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2. องค์ประกอบของคุณลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ในประเทศไทย

จากการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลได้ให้คำอธิบายคุณลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ในบริบทของประเทศไทย ประกอบด้วย 5 มิติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 มิติการเกษตรเชิงนิเวศวัฒนธรรม (Eco-cultural Agricultural Dimension)

พบว่า รากฐานการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ มีการผสมระหว่างเกษตรเชิงนิเวศและทางวัฒนธรรม 1) วิถีเกษตรภูมิปัญญา การนำเสนอรูปแบบการเกษตรที่มีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่ หรือการใช้เครื่องมือเกษตรพื้นบ้าน 2) การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของพันธุ์พืช และระบบนิเวศเกษตรที่ สมบูรณ์ 3) การเชื่อมโยงกิจกรรมการเกษตรกับวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรของท้องถิ่นที่ถูกนำเสนอเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น พิธีไหว้ผีขุนน้ำ พิธีบูชาแม่โพสพ และ 4) การดำเนินกิจกรรมการเกษตรที่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ผลิตและผู้บริโภค รวมถึงความยั่งยืนของระบบนิเวศ เกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดสารพิษ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ในฐานะนักวิชาการ การท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศวัฒนธรรม เป็นการสร้างเศรษฐกิจฐานรากและองค์ความรู้ของชุมชน โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องวิถีเกษตร ภูมิปัญญา และความหลากหลายทางชีวภาพ ถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ไม่มีใครลอกเลียนแบบได้ เสนอเรื่องราวผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความหมาย นักท่องเที่ยวไม่ได้แค่มาดูแต่ได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมอย่างลึกซึ้ง”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2568)

“ภูมิปัญญาด้านการทำนาเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด สมัยก่อนคนเฒ่าคนแก่ทำนาใช้ควายไถนา เครื่องมือเครื่องมือทางการเกษตรทำเองหมด พ่ออยู่แม่อยู่สอนมา ก็สอนลูกสอนหลานเขาต่อ ทุกวันนี้ก็ยังใช้วิธีเดิม ๆ ผสมกับความรู้ใหม่ ๆ เช่น ปลุกข้าวไปโดยปลุกผักไปโดย พืชสมุนไพร

พื้นบ้าน สมุนไพรรักษาโรค เช่น ขมิ้นเอามาฝนแล้วทาตอน โคนยุ้งขบมันลอคอกเสบและคัน
บางคนก็อยากมาทำนองเอง ปลุกผักเอง เก็บผักเอง ทำให้เขาเข้าใจวิถีเกษตรเขามากขึ้น”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2568)

“เราพยายามสร้างพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ระบบวนเกษตร เช่น ปลุกพืช
อาหารกินได้ ทำปุ๋ยจากเศษอาหาร เศษขยะที่เป็นอินทรีย์ ทุกอย่างต้องเกื้อกูลกัน ไม่ทำลาย
ธรรมชาติ จะได้มีโอกาสได้เห็นทั้งระบบและอยากให้ทั้งนักท่องเที่ยวและเกษตรกรเข้าใจว่าการทำ
เกษตรในประเทศไทยไม่จำเป็นต้องพึ่งสารเคมีแต่เป็นการอยู่ร่วมกันระหว่างเรากับธรรมชาติ”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2568)

“นักท่องเที่ยวที่มาร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวมักจะประทับใจกับพืชไร่พืชสวน น้ำ
พุทราแม่โพสพ กิจกรรมค่านาแบบดั้งเดิม เพราะมันไม่ใช่แค่การปลูกข้าว แต่คือเรื่องราวของความ
เชื่อ ความผูกพันกับธรรมชาติ และชีวิตจริงของชุมชน เราในฐานะนักยุทธศาสตร์ก็มีหน้าที่ถ่ายทอด
เล่าเรื่องให้นักท่องเที่ยวเข้าใจว่าการปลูกข้าวพื้นเมืองอย่างไร ใช้น้ำจากลำห้วย บึงแล้วเรารักษา
อย่างไร สาธิตแม่กระทั่งการใช้เครื่องมือทางการเกษตรแบบสมัยก่อน ล้วนให้นักท่องเที่ยวเข้าใจ
ว่ามันคือวัฒนธรรมไม่ใช่แค่การผลิตอาหาร”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2568)

2.2 มิติประสบการณ์เรียนรู้ นรมย์เชิงสร้างสรรค์ (Creative Agri-aesthetics

Experience Dimension) พบว่า ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการท่องเที่ยวเกษตรเรียนรู้
ต้องมีความสร้างสรรค์และสุนทรีย์ภาพ 1) การออกแบบกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม
อย่างสร้างสรรค์ เช่น การลงมือทำงานเกษตร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การทำอาหาร การออกแบบ
ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวจากวิถีชีวิตชุมชนในฟาร์ม 2) สุนทรีย์ภาพทางการเกษตร การสร้าง
และนำเสนอความงามของภูมิทัศน์เกษตร พื้นที่เพาะปลูก จัดวางอย่างสวยงามเป็นระเบียบ
มีองค์ประกอบทางศิลปะและการออกแบบกลมกลืนกับธรรมชาติ 3) การออกแบบประสบการณ์
ที่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ผ่านการลงมือทำ การสัมผัสประสบการณ์จริง การแลกเปลี่ยนความรู้
กับเกษตรกร คนในชุมชน และ 4) การสร้างประสบการณ์ที่กระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกของ
นักท่องเที่ยว ทั้งความสุข ความประหลาดใจ ความตื่นเต้น หรือความผ่อนคลาย ดังคำสัมภาษณ์
ที่ว่า

“ในเชิงวิชาการ พบว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในปัจจุบันไม่สามารถใช้รูปแบบเดิม ๆ ได้อีก นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่มองหาประสบการณ์ มากกว่าการเดินชมสวนเพียงอย่างเดียว รูปแบบที่เปิดโอกาสให้พวกเขามีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ การสาธิตการแปรรูปโกโก้เป็นช็อกโกแลต หรือการออกแบบบรรจุภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ ล้วนช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับประสบการณ์และทำให้พื้นที่นั้นกลายเป็นแหล่งเรียนรู้มีชีวิต ซึ่งถือเป็นแนวทางที่ควรได้รับการสนับสนุนอย่างยิ่ง”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2568)

“ภารกิจของเราไม่ใช่แค่โปรโมทแหล่งท่องเที่ยว แต่ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง เราทำงานร่วมกับชุมชนในการออกแบบกิจกรรม เช่น การทำผ้ามัดย้อมจากพืช การทำอาหารพื้นบ้านจากผลผลิตเกษตรตามฤดูกาล ซึ่งนักท่องเที่ยวได้ลงมือทำจริง และมีเกษตรกรหรือคนในพื้นที่เป็นผู้นำกิจกรรม เป็นนักสื่อความหมาย นอกจากเกิดการเรียนรู้แล้วยังช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจให้คนในชุมชนอีกด้วย”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 15, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2568)

“ทางเราออกแบบพื้นที่ในไร่ของเราให้มีทั้งความร่มรื่นและมีความงามตามธรรมชาติ แต่มีมุมที่นักท่องเที่ยวจะมองเห็นท้องฟ้า ท้องนาเรียงเป็นชั้น บ่อน้ำ และไม้ดอกไม้ประดับที่ปลูกแซมไว้ มันเป็นความงามแบบบ้านๆ ที่คนเมืองเขาชอบ บางคนมาถ่ายภาพ มานั่งวาดรูป มาอ่านหนังสือ เขาบอกว่ามันผ่อนคลาย เหมือนมารีชาร์ตจิตใจ ผมมองว่าความงามของภูมิทัศน์เป็นจุดขายที่คนทำเกษตรไม่ควรมองข้ามนะ”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2568)

2.3 มิติการบริหารจัดการแบบองค์รวม (Holistic Management Dimension)

พบว่ารูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นองค์รวม คำนึงถึงหลายมิติอย่างสมดุล ดังนี้ 1) การจัดการความสมดุลระหว่างการเกษตรและการท่องเที่ยว การบริหารจัดการที่รักษาสมดุลระหว่างการผลิตทางการเกษตรและการให้บริการการท่องเที่ยว โดยไม่ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งส่งผลกระทบเชิงลบต่อกัน 2) การกำหนดและรักษามาตรฐานคุณภาพทั้งในด้านผลผลิตทางการเกษตรรวมถึงการให้บริการการท่องเที่ยว 3) การจัดการความรู้และนวัตกรรม การรวบรวม จัดเก็บ และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรและการท่องเที่ยว การพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าและ

ประสิทธิภาพ และ 4) การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน
คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“หนึ่งในความท้าทายของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในรัชมัยคือการรักษา
สมดุลระหว่างการผลิตเพื่อบริโภคกับการให้บริการเพื่อการท่องเที่ยว ถ้าไม่บริหารจัดการอย่าง
ระมัดระวัง ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจถูกกลืนค่าลง จึงแนะนำให้ชุมชนใช้แนวคิดการจัดการองค์รวม
โดยกำหนดมาตรฐานคุณภาพทั้งในด้านผลผลิต เช่น ความสด สะอาด ปลอดภัย และการบริการ
ความประทับใจของนักท่องเที่ยว ความสะอาดของพื้นที่ การสื่อสารอย่างมีอาชีพ ที่สำคัญคือ
การส่งเสริมให้ชุมชนมีระบบการจัดการองค์ความรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญาเกษตรผ่านวัดกรรม
แปลตฟาร์มของออนไลน์ รองรับความยั่งยืนในระยะยาว”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2568)

“เราเริ่มต้นจากการเป็นเกษตรกรเพียงอย่างเดียว แต่เมื่อมีนักท่องเที่ยวเริ่มมาเยี่ยมชม
ทำให้เราต้องปรับตัวและวางแผน วันไหนจะเก็บผลผลิตและวันไหนเปิดให้เข้าชม เพื่อไม่ให้เกิด
ความรบกวน นี่ก็จุดที่เรารู้จักกับคำว่า ‘สมดุล’ อย่างแท้จริงเราให้ความสำคัญกับมาตรฐาน เช่น
ผักที่ปลูกต้องปลอดสารเคมี ในด้านบริการ เราฝึกอบรมคนงานดูแลแขก เราได้นำเทคโนโลยี
เข้ามาช่วย การใช้เซนเซอร์วัดความชื้นในดิน และติดตั้งป้ายความรู้สายพันธุ์ของอินทผาลัมเป็น
อินโฟกราฟฟิก สุดท้ายเรายังใส่ใจในเรื่องทรัพยากร โดยดูแลน้ำในบ่อไม่ให้สูญเสีย ปลูกพืช
หมุนเวียนเพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน...”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2568)

2.4 มิติการมีส่วนร่วมของชุมชนและการกระจายผลประโยชน์ (Community Participation and Benefit Sharing Dimension) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนและการกระจาย
ผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม 1) การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจ และ
กำหนดทิศทาง 2) การจัดสรรผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมจากการท่องเที่ยวเกษตรในรัชมัย
อย่างเป็นธรรมให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) การพัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถของคน
ในชุมชนด้วยตนเอง และ 4) การเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชน การสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย
ความร่วมมือระหว่างชุมชนสถาบันการศึกษา ภาครัฐ และภาคเอกชน อย่างยั่งยืนดังคำสัมภาษณ์
ที่ว่า

“เรามองว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเกษตรนั้นมันจะยั่งยืนได้ ต้องเริ่มจากการเปิดพื้นที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไม่ใช่แค่รับฟังความเห็น แต่ต้องให้พวกเขามีอำนาจในการร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผลประโยชน์ เราใช้กระบวนการประชาคมหมู่บ้าน อีกเรื่องที่สำคัญมากคือการกระจายผลประโยชน์ ไม่ตกอยู่ที่แค่เจ้าของพื้นที่หรือผู้จัดการเพียงไม่กี่คน ส่งเสริมให้มีการตั้งกองทุนชุมชนที่รวบรวมรายได้บางส่วนจากการท่องเที่ยวกลับมาพัฒนาหมู่บ้าน รวมทั้งสนับสนุนการสร้างเครือข่าย”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2568)

“10 ปีกว่าที่แล้วตอนที่เริ่มเปิดไร่ให้คนมาเที่ยว ชาวบ้านคิดว่าเราคือนักลงทุน นักธุรกิจน่าจะอยู่ได้ไม่นาน แรก ๆ จะคุยกันว่าออกแบบพื้นที่ยังไง ให้ไม่ไปรบกวนพื้นที่การผลิตทางการเกษตรของชุมชน แต่สร้างรายได้ไปพร้อมกัน เราจึงพยายามให้คนในพื้นที่ได้มีโอกาสเข้ามาทำงานในไร่ ทางไร่ไม่ได้มองว่าเป็นเจ้าของพื้นที่คนเดียว แต่มันคือระบบเศรษฐกิจแบ่งปัน ที่ให้ความสำคัญ มีการรวมตัวกันเพื่อสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนไอดีกับผู้ประกอบการเล็ก ๆ ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับพื้นที่โดยรวม”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2568)

2.5 มิติการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม (Value Creation and Value-Added Dimension) พบว่าองค์ประกอบนี้อธิบายกระบวนการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยวเกษตรนั้น ดังนี้ 1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการทางการเกษตรใหม่ ๆ จากวัตถุดิบทางการเกษตร เช่น อาหารแปรรูป เครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์สปา หรือหลักสูตรฝึกอบรมเฉพาะทาง 2) การพัฒนาแบรนด์และอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะตัว สะท้อนเรื่องราวและคุณค่าของการท่องเที่ยวเกษตรนั้นในพื้นที่ 3) การนำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวเกษตรนั้น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจากทุนทางวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ และ 4) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและประสบการณ์ใหม่ ๆ ทางการท่องเที่ยวที่มีมูลค่าสูง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวแบบนี้ เขาไม่ได้ต้องการแค่พักผ่อน แต่เขาอยาก “ได้ประสบการณ์ที่มีความหมาย” เราจึงร่วมกับเกษตรกรในพื้นที่จัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น สอนทำขนมพุดมุนไพรจากมะกรูด ทุกกิจกรรมเราเน้นให้ผู้เขาร่วมรู้สึกว่าได้เป็นส่วนหนึ่ง และ

ได้ของกลับไปพร้อมความทรงจำ คือ การสร้างคุณค่าในมุมอารมณ์ ไม่ใช่แค่ของจับต้องได้แต่คือ ความรู้สึกดี ๆ ที่เขาอยากแชร์ต่อ”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2568)

“บทบาทของเราคือการเชื่อมโยงชุมชนกับภาคีต่าง ๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจากทุนของท้องถิ่น โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านเกษตรและวัฒนธรรม เช่น เชียงใหม่ เชียงราย น่าน แม่ฮ่องสอน เราผลักดันให้มี การแปรรูปผลผลิตเกษตร การแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้านเป็นผลิตภัณฑ์สปาในชุมชน เรายังสนับสนุนให้แต่ละพื้นที่มีอัตลักษณ์ ไม่ใช่ลอกแบบ เราทำงาน นักเล่าเรื่อง และผู้ประกอบการท้องถิ่น เพื่อให้แบรนด์เกษตรท่องเที่ยวมีเรื่องราวชัดเจน”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 20, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2568)

ข้อสรุปเชิงทฤษฎี

จากการศึกษาซึ่งเป็นไปตามข้อสรุปเชิงทฤษฎีตามวิธีวิทยาการสร้างทฤษฎีฐานราก โดยสามารถนำเสนอแบบจำลองเชิงทฤษฎีที่อธิบายคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ ในไทย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของคุณลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ในประเทศไทย

ที่มา: จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

จากภาพที่ 1 เมื่อพิจารณาจากการทบทวนวรรณกรรมร่วมกับการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลหลัก สรุปได้ว่า ทุกท่านเห็นตรงกันอย่างเป็นเอกฉันท์ ภาษาอังกฤษคำว่า “Agri-tainment” เหมาะสมกับคำว่า “การท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์” สำหรับการให้ความหมายเป็นภาษาไทย ทั้งนี้องค์ประกอบของคุณลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ในประเทศไทย 5 มิติ 1) การเกษตรเชิงนิเวศวัฒนธรรม 2) ประสบการณ์สุนทรียเกษตรเชิงสร้างสรรค์ 3) การบริหารจัดการแบบองค์รวม 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนและกระจายผลประโยชน์ และ 5) การสร้างคุณค่าการท่องเที่ยวเกษตรและมูลค่าเพิ่ม ใช้ชื่อว่า “หำมิติแห่งการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ไทย”

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวโน้มและองค์ประกอบคุณลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ในประเทศไทย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. แนวโน้มของรูปแบบการท่องเที่ยวรีนรมย์ในประเทศไทย

ผลการศึกษา พบว่าการท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกำลังได้รับความนิยม โดยเฉพาะในจังหวัดเมืองรอง เช่น เชียงราย น่าน นครพนม และ ชุมพร ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ช่วยกระจายรายได้ และลดความเหลื่อมล้ำ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจองออนไลน์และประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดียเพิ่มโอกาสเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเกษตร ช่วยตอบสนองความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น สอดคล้องกับ นักท่องเที่ยวกำลังให้ความสนใจทรัพยากรธรรมชาติทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรมมากขึ้น วิถีชีวิต บรรยากาศ งานหัตถกรรม และ ศิลปะ โดยเฉพาะวิถีชีวิตของผู้คน มากกว่าความหรูหรา นอกจากนี้ รูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ยังเน้นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการมากกว่าการเยี่ยมชม (Wisudthiluk, Saiphan, Thephalakul, & Sindechareonrak, 2013; Sanium, & Buaraphan, 2021) และยังสอดคล้องกับ Phuthong, Panrod, and Chongchua (2020) กล่าวว่า ในปัจจุบันมีการทำธุรกิจในโลกออนไลน์ได้มีการปรับใช้เอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือเพื่อให้ทันโลกที่กำลังเข้าสู่ยุคดิจิทัลเพื่ออำนวยความสะดวกและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

2. องค์ประกอบของคุณลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรที่นิยมในประเทศไทย มีทั้งหมด 5 องค์ประกอบ ได้แก่

2.1 มิติการเกษตรเชิงนิเวศวัฒนธรรม คุณลักษณะนี้เป็นการผสมผสานระหว่าง การเกษตรเชิงนิเวศและมิติทางวัฒนธรรม มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน เกษตร สอดคล้องกับ Liu, Zhang, and Wang, (2024) ได้ทำการศึกษาการจัดการเชิงนิเวศวัฒนธรรม จากอัตลักษณ์ วัฒนธรรมทะเลทรายซาฮารา และ ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรมไว้ว่า เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ช่วยให้ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์ กับองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ธรรมชาติ สัตว์ มนุษย์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถี ชีวิต ผ่านความสัมพันธ์ระหว่าง 3 สิ่ง ได้แก่ สภาพแวดล้อม ระบบนิเวศ และสภาพแวดล้อม ทางสังคมและผู้คน ดังนั้นการนำเสนอวิถีเกษตรภูมิปัญญาไม่เพียงแต่ช่วยรักษาและสืบทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังสร้างความรู้สึกผูกพันและความภาคภูมิใจ สอดคล้องกับ Srathonghak (2022) พบว่า การนำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นกิจกรรมที่ชุมชนได้ขยายจากฐาน งานเดิม โดยรวมถึงการประมวลข้อมูล การรวบรวมและเรียบเรียง เพื่อผลิตสื่อเพื่อเผยแพร่หรือ กระจายความรู้ให้กับสาธารณะ เพื่อให้เกิดความภูมิใจและผูกพันกับท้องถิ่นของตัวเอง

2.2 มิติประสบการณ์สุนทรียเกษตรเชิงสร้างสรรค์ คุณลักษณะของประสบการณ์ สุนทรียเกษตรเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) ทำกิจกรรมเกษตรกรรมและแปรรูปผลิตภัณฑ์ ทางการเกษตร สอดคล้องกับ Khianpanya (2019) กล่าวว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบ ที่สำคัญของสินค้าทางการท่องเที่ยว สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการค้นหาประสบการณ์ใหม่ ๆ การมีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมได้จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการทำกิจกรรมในพื้นที่ ท่องเที่ยวโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเกษตร 2) สุนทรียภาพทางการเกษตร หมายถึงการมองเห็น คุณค่าและความงามที่ซ่อนอยู่ในพื้นที่การเกษตร แต่ยังสะท้อนถึงความกลมกลืนระหว่างมนุษย์ กับธรรมชาติ ความงามนี้สามารถเห็นได้จากภูมิทัศน์ที่ถูกจัดวางอย่างงดงาม สะท้อนวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ นักท่องเที่ยวมักมองหาสถานที่ที่มอบ ประสบการณ์และความรู้สึกสุนทรีย์ ความสวยงามของภูมิทัศน์ เส้นทางต้นไม้เรียงรายเรียงน้ำไหล หรือกลิ่นหอมของดอกไม้ในสวน ล้วนส่งผลดีต่ออารมณ์ ทำให้รู้สึกสงบ ผ่อนคลาย และสร้าง ความประทับใจที่ยั่งยืน สามารถสะท้อนแนวคิดเรื่องความยั่งยืนและการใช้ชีวิตที่สมดุล

ช่วยเชื่อมโยงผู้มาเยือนกับแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตแบบพอเพียง เสริมสร้างประสบการณ์ที่ลึกซึ้งและสร้างความผูกพันกับสถานที่มากขึ้น สอดคล้องกับ Wichit, Toey, and Phitsanu (2017) พบว่า การอ้างอิงแนวคิดที่เรียกว่า สุนทรียเชิงสัมพันธ์ ที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางความคิด การศึกษา เพศ วัย และประสบการณ์เดิมที่มีต่อวัฒนธรรมนั้นก่อให้เกิดเป็น สุนทรียภาพที่เกิดจากความสัมพันธ์ที่สามารถเปลี่ยนแปลงการตระหนักรู้ถึงวัฒนธรรมได้ 3) การเรียนรู้จากการลงมือทำและแลกเปลี่ยนความรู้กับเกษตรกร และ 4) ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสประสบการณ์ที่ลึกซึ้งและสมบูรณ์แบบมากขึ้น การที่ได้ลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง สอดคล้องกับ Uymanachai (2011) พบว่า ประสบการณ์เชิงอารมณ์หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์และการรับรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า เป็นการเชื่อมโยงระหว่างอารมณ์ ความรู้สึก และประสบการณ์ในอดีตของผู้บริโภคกับแนวคิดหลักในการสร้างสรรค์การสื่อสารที่ส่งตรงถึงผู้บริโภค ให้ความสำคัญกับแรงจูงใจทางอารมณ์ เนื่องจากอารมณ์มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้ตัดสินใจเลือกสินค้าและบริการ

2.3 มิติการบริหารจัดการแบบองค์รวม คำนึงถึงมิติต่าง ๆ อย่างสมดุล รวมถึง

1) การบริหารจัดการที่รักษาสมดุลระหว่างการผลิตทางการเกษตรและการให้บริการการท่องเที่ยว โดยไม่ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งส่งผลกระทบต่ออีกฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับแก่นแท้ของความสมดุลนี้อยู่ที่การทำให้แน่ใจว่าไม่มีภาคส่วนใดที่บ่อนทำลายภาคส่วนอื่น เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนและเป็นประโยชน์ร่วมกันเสริมสร้างความเป็นอยู่ที่ดีโดยรวมของชุมชนชนบทและสิ่งแวดล้อม (Grillini, de Ferri, Pantos, George, & Veseth, 2024) 2) การกำหนดและรักษามาตรฐานคุณภาพทั้งในด้านผลผลิตทางการเกษตรและการให้บริการการท่องเที่ยวซึ่งหมายถึงการนำมาตรการควบคุมคุณภาพอันเข้มงวดมาใช้ตลอดห่วงโซ่อุปทานทางการเกษตร ตั้งแต่การเพาะปลูกและการเก็บเกี่ยว ไปจนถึงการแปรรูปและบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้แน่ใจว่าผลิตภัณฑ์ตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยว (Sriyadi & Yekti, 2021) 3) การรวบรวม จัดเก็บ และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรและการท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าและประสิทธิภาพ การส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ การส่งเสริมให้เกษตรกรและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวนำเอาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดมาใช้ ยอมรับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ ที่ตอบสนองความต้องการและความชอบที่เปลี่ยนแปลงไป (Gielen,

Hoeve, & Nieuwenhuis, 2003) และ 4) การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากร รวมถึงการปรับปรุงการใช้น้ำให้เหมาะสม ลดการพังทลายของดิน ส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ และลดปริมาณการปล่อยคาร์บอน ในขณะเดียวกันก็เพิ่มความสวยงามให้กับภูมิทัศน์ สอดคล้องกับ Pei, Wang, Du, and Wang (2022) พบว่า มรดกทางวัฒนธรรมการเพิ่มประสิทธิภาพเส้นทางการท่องเที่ยวสามารถลดการสูญเสียและสนับสนุนมาตรการการเว้นระยะห่างทางสังคม เพื่อควบคุมโรค ขณะเดียวกันก็สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อสถานที่ท่องเที่ยว เวลา และงบประมาณได้

2.4 มิติการมีส่วนร่วมของชุมชนและการกระจายผลประโยชน์ การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ สอดคล้องกับ Li (2006) พบว่า ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเพื่อส่งเสริมความยั่งยืน การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม จัดสรรผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมจากการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์อย่างเป็นธรรมในชุมชน การกระจายผลประโยชน์อย่างยุติธรรมสามารถลดความเหลื่อมล้ำ (Gohori & van der Merwe, 2024) การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน พัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถของคนในชุมชนเพื่อให้มีศักยภาพในการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ด้วยตนเอง ทั้งนี้การพัฒนาทักษะและความสามารถของชุมชนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ (Harris-Smith & Palmer, 2022) สร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน สถาบันการศึกษา ภาครัฐ และภาคเอกชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์อย่างยั่งยืน ความร่วมมือในระดับเครือข่ายช่วยส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Campos, Mendes, do Valle, & Scott, 2023) ทั้งนี้การมีนโยบายสนับสนุนจากหลายภาคส่วนมีความจำเป็นต่อความสำเร็จระยะยาว (Giampiccoli & Mtapuri, 2012)

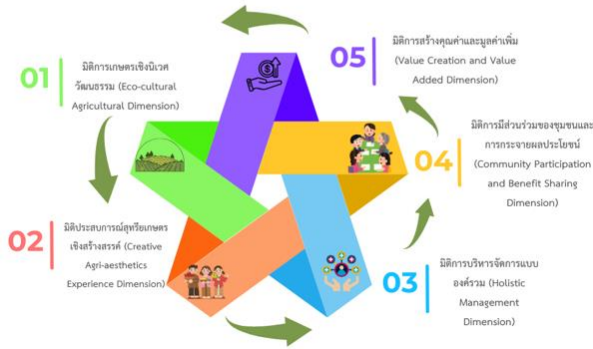
2.5 มิติการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการทางการเกษตรใหม่ ๆ เช่น อาหารแปรรูป เครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์สปา ช่วยเสริมสร้างมูลค่าเพิ่มและความหลากหลายให้กับการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ (Tew & Barbieri, 2012; Andéhn & L'Espoir Decosta, 2021) การพัฒนาแบรนด์และอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะตัว เพื่อสะท้อนเรื่องราวและ

คุณค่าของการท่องเที่ยวเกษตรในชุมชนในพื้นที่นั้น ๆ เป็นกลยุทธ์สำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว (Sawagvudcharee, 2024; Andéhn & L'Espoir Decosta, 2021) การเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ นำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวเกษตรในชุมชน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจากทุนทางวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ (Zhang, Li, Liu, & Ruan, 2022; Li, 2023) การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสร้างมูลค่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกษตร ช่วยสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ทางการท่องเที่ยวที่มีมูลค่าสูง (Gyamfi, ElSayed, Kropczynski, Yakubu, & Elsayed, 2024; Turcu & Turcu, 2017)

ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีระหว่างมิติต่าง ๆ (Theoretical Relationships)

จากการสังเคราะห์ข้อมูล แสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีระหว่างมิติต่าง ๆ ได้ดังนี้ ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีแบบพึ่งพา อธิบายได้ว่า ทั้งสามมิติมีการเชื่อมโยงและส่งเสริมซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการเกษตรเชิงนิเวศวัฒนธรรม เป็นรากฐานสำคัญที่สะท้อนภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติ และอัตลักษณ์ท้องถิ่น อันเป็นเนื้อหาหลักของการท่องเที่ยว ต่อเนื่องไปสู่ประสบการณ์ศูนย์เกษตรเชิงสร้างสรรค์ ที่นำความรู้ทางวัฒนธรรมและธรรมชาติมาออกแบบกิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์ที่มีความหมาย ทั้งนี้ การดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวจำเป็นต้องอยู่ภายใต้การบริหารจัดการแบบองค์รวม ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการประสานทรัพยากร บุคลากร และแนวทางการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะในระดับชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมและการกระจายผลประโยชน์ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน สุดท้าย ผลจากการบูรณาการสัมพันธ์ดังกล่าวจะนำไปสู่การสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มของการท่องเที่ยวเกษตรในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สามารถกล่าวได้ว่า ทั้งสามมิติดังกล่าวล้วนมีความสัมพันธ์เชิงพึ่งพาลักษณะเกี่ยวพันกันอย่างเป็นระบบ ดังภาพที่ 2

ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีแบบพึ่งพากัน

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีแบบพึ่งพากันของห้ามิติแห่งการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ไทย
ที่มา: จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

ความสัมพันธ์เชิงวงจร สะท้อนถึงกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยแต่ละมิติมีบทบาทเชื่อมโยงกันในลักษณะของวัฏจักรที่ส่งผลกระทบและเสริมพลัง เริ่มต้นจากการเกษตรเชิงนิเวศวัฒนธรรม เป็นการสร้างเนื้อหาและบริบททางวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการออกแบบกิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวในประสบการณ์สุนทรียเกษตรเชิงสร้างสรรค์ การแปลงความรู้ ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตเกษตรกรรมให้อยู่ในรูปกิจกรรมที่สร้างคุณค่าทางอารมณ์ และสุนทรียภาพให้แก่นักท่องเที่ยว การดำเนินงานจำเป็นต้องอยู่ภายใต้กรอบของการบริหารจัดการแบบองค์รวม ทำหน้าที่ประสานและจัดการให้ดำเนินไป สร้างกลไกที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการกระจายผลประโยชน์ เป็นเจ้าของ สร้างการยอมรับ และสร้างความเข้มแข็งของฐานราก เมื่อกระบวนการเหล่านี้เกิดขึ้นอย่างสมดุลและเกื้อหนุนกัน การสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยคุณค่าที่เกิดขึ้นนี้จะย้อนกลับมาเสริมความเข้มแข็งของระบบนิเวศเกษตรและทุนวัฒนธรรมในมิติแรก ซึ่งเป็นการปิดวงจรของการพัฒนาการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์อย่างเป็นองค์รวม ดังภาพที่ 3

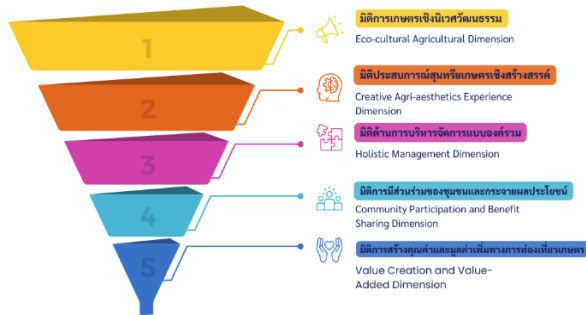

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์เชิงวงจรขององค์ประกอบคุณลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ในประเทศไทย

ที่มา: จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

ความสัมพันธ์เชิงลำดับทางทฤษฎีอธิบายได้ว่ามีลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการเกษตรเชิงนิเวศวัฒนธรรม เป็นจุดเริ่มต้นในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมเกษตรพื้นถิ่น ถัดมาคือประสบการณ์ศูนย์ทฤษฎีเกษตรเชิงสร้างสรรค์ การนำองค์ความรู้ และบริบททางวัฒนธรรมมาพัฒนาเป็นกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่มีความหมายและสร้างคุณค่าทางอารมณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว ถัดไปคือด้านการบริหารจัดการแบบองค์รวม มีบทบาทในการวางแผน กำกับ ดูแล และบริหารทรัพยากรอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การท่องเที่ยวดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสมดุลในด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ถัดมาคือการมีส่วนร่วมของชุมชนและการกระจายผลประโยชน์ เน้นการมีบทบาทของชุมชนในทุกขั้นตอน เพื่อสร้างความยั่งยืนในระยะยาว และสุดท้าย ทั้งหมดส่งผลต่อการสร้างคุณค่าการท่องเที่ยวเกษตรและมูลค่าเพิ่มเป็นผลลัพธ์ของการดำเนินงานทั้งหมด จำเป็นต้องตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง และไม่สามารถข้ามลำดับได้ หากต้องการผลสัมฤทธิ์ที่แท้จริง ดังภาพที่ 4

ความสัมพันธ์เชิงลำดับขององค์ประกอบคุณลักษณะรูปแบบ
การท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ในประเทศไทย

ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์เชิงลำดับขององค์ประกอบคุณลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์
ในประเทศไทย
ที่มา: จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

การศึกษารั้งนี้ที่แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ เป็นการศึกษาในลักษณะองค์รวมทั้งประเทศไทย จากข้อค้นพบทำให้เห็นแนวทางในการศึกษารั้งต่อไป จำนวน 3 แนวทาง ดังนี้

1. การศึกษาความแตกต่างของการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ในประเทศไทยแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายตามภูมิภาค เช่น ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ การวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของแต่ละภูมิภาคช่วยให้เข้าใจความต้องการของนักท่องเที่ยวและพฤติกรรมความภักดีต่อจุดหมายปลายทาง การออกแบบกิจกรรมและกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่จะสร้างประสบการณ์ที่ดีกว่าและเพิ่มโอกาสในการคืนมาเยือนซ้ำ

2. การศึกษาบทบาทของประสบการณ์เชิงสัมผัสมีอิทธิพลต่อความผูกพันทางอารมณ์กับแหล่งท่องเที่ยว โดยประสบการณ์จากกิจกรรมมีผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยว ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสนุก ความประทับใจ และความรู้สึกมีส่วนร่วม เพื่อออกแบบกิจกรรม

ที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว การส่งเสริมกิจกรรมท้องถิ่นช่วยสร้างความเชื่อมโยงทางอารมณ์และความภักดีในระยะยาว

3. การศึกษากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเพื่อส่งเสริมความภักดีต่อการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์เน้นคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยว การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างการรับรู้และความสนใจในยุคดิจิทัล ควรวิเคราะห์กลยุทธ์ต่าง ๆ รวมถึงศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและประเมินผลกระทบของการตลาดต่อการตัดสินใจเดินทาง เพื่อออกแบบแผนการตลาดที่ส่งเสริมภาพลักษณ์และสร้างฐานนักท่องเที่ยวที่มั่นคง

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์

ผลการศึกษานี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาในระดับชุมชนและระดับนโยบายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและ รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเกษตรรีนรมย์ ควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งชุมชนท้องถิ่นหรือผู้ประกอบการสามารถนำองค์ประกอบของคุณลักษณะที่ได้จากการศึกษา ไปปรับใช้ในการออกแบบกิจกรรม สื่อประชาสัมพันธ์ และการบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

References

- Amloy, C., Tongkumchum, P., Aroonmanakun, P., & Chansangar, W. (2024). Agroecology-based agritourism in Thailand's biosphere reserve: A pathway toward sustainable rural resilience. *Sustainable Development*, 32(1), 134–148. <https://doi.org/10.1002/sd.2919>
- Andéhn, M., & L'Espoir Decosta, J. N. P. (2021). Authenticity and product geography in the making of the agritourism destination. *Tourism Geographies*, 23(3), 467–486.
- Barbieri, C. (2013). Assessing the sustainability of agritourism in the US: A comparison between agritourism and other farm entrepreneurial ventures. *Journal of Sustainable Tourism*, 21(2), 252–270.

- Barbieri, C., & Mahoney, E. (2009). Why is diversification an attractive farm adjustment strategy? Insights from Texas farmers and ranchers. *Journal of Rural Studies*, 25(1), 58–66.
- Barbieri, C., & Mshenga, P. M. (2008). The role of the firm and owner characteristics on the performance of agritourism farms. *Sociologia Ruralis*, 48(2), 166–183.
- Blevins, J. P. (2003). Passives and impersonals. *Journal of linguistics*, 39(3), 473–520.
- Buaraphan, K. (2011). *Qualitative research is not as difficult as you think* (5th ed.). Nakhon Pathom: Institute for Innovative Learning. (in Thai)
- Campos, A. C., Mendes, J., do Valle, P. O., & Scott, N. (2023). Networks and sustainable tourism: A community integration model. *Sustainability*, 15(7), 5856.
- Chambers, R. (1997). *Whose reality counts? Putting the first last*. London: Intermediate Technology.
- Che, D., Veeck, A., & Veeck, G. (2005). Sustaining production and strengthening the agritourism product: Linkages among Michigan agritourism destinations. *Geographical Review*, 95(3), 380–395.
- Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The psychology of optimal experience*. New York: Harper & Row.
- Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization). (2016). *Meaning and case studies of creative tourism*. Retrieved June 10, 2025, from <https://cucreativetourismias.wordpress.com/28-2/>
- Duhamel, P. N., Pathak, S., Chen, J. L. Y., & Thammachote, P. (2024). Exploring critical success factors in agritourism: A mixed-methods approach. *Journal of Human, Earth, and Future*, 5(3), 421–437.
- Flanigan, S., Blackstock, K., & Hunter, C. (2015). Agritourism from the perspective of providers and visitors: A typology-based study. *Tourism Management*, 50, 106–115.
- Flora, C. B., & Flora, J. L. (2008). *Rural communities: Legacy and change* (3rd ed.). Colorado: Westview.

- Giampiccoli, A., & Mtapuri, O. (2012). Community-based tourism: An exploration of the concept(s) from a political perspective. *Tourism Review International*, 16(1), 29–43.
- Gielen, P. M., Hoeve, A., & Nieuwenhuis, L. F. (2003). Learning entrepreneurs as experts. *The Journal of agricultural education and extension*, 9(3), 103–116.
- Gohori, O., & van der Merwe, P. (2024). Equitable Benefit Sharing in Community-Based Tourism. *Tourism and Hospitality*, 6(1), 29.
- Grillini, F., de Ferri, L., Pantos, G. A., George, S., & Veseth, M. (2024). Reflectance imaging spectroscopy for the study of archaeological pre-Columbian textiles. *Microchemical Journal*, 200, 110168.
- Gyamfi, E. K., ElSayed, Z., Kropczynski, J., Yakubu, M. A., & Elsayed, N. (2024). Agricultural 4.0 leveraging on technological solutions: Study for smart farming sector. *arXiv*.
- Harris-Smith, R., & Palmer, N. (2022). Capacity building for sustainable tourism in rural communities. *Tourism and Hospitality*, 6(1), 10–20.
- Katpiyarat, P. (2021). Tourism Experiences affecting the Satisfaction of Thai tourists Visiting Farmstay in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Governance and Innovation*, 5(2), 61–74.
- Khianpanya, I. (2019). The guidelines of creative agro tourism destination at Rajamangala University of Technology Isan Surin Campus. *KKBS Journal of Business Administration and Accountancy*, 3(2), 1–19.
- Kretzmann, J. P., & McKnight, J. L. (1993). *Building communities from the inside out: A path toward finding and mobilizing a community's assets*. Illinois: ACTA.
- Li, B. (2023). The integration of cultural tourism and rural revitalization in big data and the Internet of Things. *Journal of Cultural Management*, 26(2), 157–168.
- Li, W. (2006). Community decision-making: Participation in development. *Annals of Tourism Research*, 33(1), 132–143.

- Liu, X., Zhang, Y., & Wang, L. (2024). Eco-cultural management based on the cultural identity of the Sapotaw Desert: Definitions and implications for eco-cultural tourism. *Journal of Ecotourism and Cultural Studies*, 15(2), 123–140.
- MacCannell, D. (1976). *The tourist: A new theory of the leisure class*. California: University of California.
- Macmillan, T. T. (1971). The delphi technique. In *The Annual Meeting of the California Junior Colleges Associations Committee on Research and Development* (pp. 1-20). Santa Barbara City School, Monterey, California.
- Marlina, E., Purwaningsih, M., Siagian, A. H. A. M., & Hakim, S. A. (2024). *Ensuring Trustworthiness in Qualitative Research: The Role of Triangulation Techniques Qualitative Research Methods for Dissertation Research* (pp.347–376). (Book Chapter). IGI Global.
- Mitchell, M., & Turner, G. (2010). Agri-tainment: A new crop for farmers. *Journal of Food Products Marketing*, 16(4), 373–385. <https://doi.org/10.1080/10454446.2010.509238>
- Mitchell, M., Damonte, L. T., & Domke-Damonte, D. J. (2007). Agri-Tainment: Combining Agriculture and Entertainment Along the Grand Strand. *The Coastal Business Journal*, 6(1), 2.
- Office of Agricultural Economics. (2020). *Statistic Coffee 2020*. Bangkok: Office of Agricultural Economics. (in Thai).
- Oh, H., Fiore, A. M., & Jeoung, M. (2007). Measuring experience economy concepts: Tourism applications. *Journal of Travel Research*, 46(2), 119–132. <https://doi.org/10.1177/0047287507304039>
- Patton, M. Q. (1999). Enhancing the quality and credibility of qualitative analysis. *Health services research*, 34(5 Pt2), 1189.
- Pei, Q., Wang, L., Du, P., & Wang, Z. (2022). Optimization of tourism routes in Lushunkou District based on ArcGIS. *Plos one*, 17(3), e0264526.

- Penn State Extension. (n.d.). *Agritainment*. Penn State College of Agricultural Sciences. Retrieved June 10, 2025, from <https://extension.psu.edu/agritainment>
- Phuthong, T., Panrod, T., & Chongchua, K. (2020). Factors influencing knowledge sharing behavior and consumers' purchase intention through social commerce platform: A Partial Least Squares structural equation modeling analysis. *Journal of Liberal Arts and Management Science Kasetsart University*, 7(2), 70–87.
- Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (1999). *The experience economy: Work is theatre & every business a stage*. Massachusetts: Harvard Business School.
- Prasitsangthong, P., Submahachok, P., & Seisawatwanit, P. (2022). The Management of Agricultural Tourism with The POSDCoRB Concept. *Journal of Liberal of Rajamangala University of Technology Suvaranabhumi*, 4(1), 173-186.
- Pretty, J. N. (1995). Participatory learning for sustainable agriculture. *World Development*, 23(8), 1247–1263.
- Sachs, J. D. (2015). *The age of sustainable development*. New York: Columbia University.
- Sangnak, D., Poo-Udom, A., Tamnanwan, P., Kongduang, T., & Chanthothai, S. (2025). Agritourism as a catalyst for sustainable rural development: Innovations, challenges, and policy perspectives in the post-COVID-19 era. *Journal of Innovative Policy & Development*, 9(1), 11185.
- Sanium, S., & Buaraphan, K. (2021). Ninth-grade students' metacognitive experience from learning with the Metacognitive Experience Learning Box in the equilibrium of moments. *The International Journal of Science, Mathematics and Technology Learning*, 28(1), 41–59.
- Sawagvudcharee, O. (2024). Integrated marketing communication for agricultural tourism using the brand archetypes: A case study of Phato District, Chumphon Province. *Journal of Southern Technology*, 17(2), 38–49.

- Schilling, B. J., Attavanich, W., & Jin, Y. (2012). Does agritourism enhance farm profitability? *Journal of Agricultural and Resource Economics*, 37(3), 624–640.
- Srathonghak, S. (2022). Community learning process for developing community knowledge: A case study of the Thai Song Dam ethnic community, Ban Don Sai, Saka Thiam Subdistrict, Mueang Nakhon Pathom District, Nakhon Pathom Province. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(9), 75–95.
- Srithongyin, S., Rattanasakul, A., & Srisuk, N. (2024). Agri-tourism: Driving the tourism and service industry through community learning resources to increase sustainable income. *Journal of Tourism and Services*, 12(1), 45–62.
- Sriyadi, S., & Yekti, A. (2021). Farmers' behavior towards risks of shallot farming: a case study in Kalisoro village, Tawangmangu district, Karanganyar regency, Central Java. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 316, pp. 02043). EDP Sciences.
- Su, B., Wall, G., Wang, Y., & Jin, M. (2020). Integrating agritourism into rural development in China: A social-ecological systems perspective. *Sustainability*, 12(10), 4004.
- Taweephol, R. (2017). Concepts and business operation of boutique hotel in Chaing Mai Municipality, Mueang Chaing Mai District, Chiang Mai. *Dusit Thani College Journal*, 11(1), 116-132. (in Thai)
- Tew, C., & Barbieri, C. (2012). The perceived benefits of agritourism: The provider's perspective. *Tourism Management*, 33(1), 215–224. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2011.02.005>
- Turcu, C., & Turcu, C. (2017). Internet Orchestra of Things: A different perspective on the Internet of Things. *International Journal of Advanced Computer Science and Applications*, 8(12), 53-58.
- Tussyadiah, I. P. (2014). Toward a theoretical foundation for experience design in tourism. *Journal of Travel Research*, 53(5), 543–564. <https://doi.org/10.1177/0047287513513175>

- Uymanachai, N. (2011). Influencers in the online world and word-of-mouth communication. *Journal of Executives*, 33(3), 47-51. (in Thai)
- Veeck, G., Che, D., & Veeck, A. (2006). America's changing farmscape: A study of agricultural tourism in Michigan. *The Professional Geographer*, 58(3), 235–248.
- Wichit, A. K., Toey, N. K. B., & Phitsanu, S. (2017). The creation of public art projects for ecological aesthetics in the Thai rice culture. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and Arts)*, 10(1), 2054–2076. (in Thai)
- Wisudthiluk, S., Saiphan, P., Thephalakul, A., & Sindechareonrak, T. (2013). *Creative tourism*. Bangkok: Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization). (in Thai)
- Zhang, S. N., Li, Y. Q., Liu, C. H., & Ruan, W. Q. (2022). The impact of the creative performance of agricultural heritage systems on tourists' cultural identity: A dual perspective of knowledge transfer and novelty perception. *Frontiers in Psychology*, 13, 968820.